

Ullmann Péter

(Első) találkozásom Dobszay Lászlóval*

13 évvel ezelőtt ülészsakon emlékeztünk meg Rajeczky Benjámín születésének 100. évfordulójáról. A tudományos ülészsak vagy kéttucat tudományos előadását egy tudománytalan előadással zártam. Volt benne szó szalonnapácolásról, a kéziratok elzárásáról, a vörösbor értékeiről, rossz pálinka feljavításáról. Dobszay László ötlete volt, hogy keresetlen szavakkal beszéljek Béni bácsiról, „az emberről”. — Valami ilyesmire kaptam most felkérést a „tanár úrral” kapcsolatban. Az itt ülők nagy részének ugyanis ő „a tanár úr” volt. Első és meghatározó találkozásunkkor nekem viszont egyáltalán nem volt az. Restelkedve mesélem el, hogy a nevét sem hallottam addig. (Kisgyerekkoromban a Szenn Irén és a Czerny–Chován zongoraiskolából tanultam, a „Hangok világa” akkor még nem volt ismert.)

1972 júniusában, a Keresztelő Szent János napi búcsúünnepen, Zsámbékon történt az első találkozásunk. Akkoriban egy határ menti ktsz. pesti anyagbeszerzője voltam. Nem mellékes körülmény, hogy abban az évben, februárban, Krakkóban titokban pappá szenteltek. Ezt rólam rendtársaimon kívül senki sem tudta. Szerzetesi fogadalmam Zsámbékhoz kötött, én voltam a kántor a plébániatemplomban. Egy KRESZ-tanfolyamon megismertem valakit a Rókus templom szkolájából. Meghívtam a szkolát, hogy vegyenek részt zsámbéki búcsú-ünnepünkön. Bevallom, nem sokat vártam a dologtól, azt hittem, hogy valami jámbor lányok, akik angyali hangon gregoriánt énekelnek. Nem így történt. Először valósult meg Keresztelő Szent János-plébániatemplomban az a hiteles liturgikus ünneplés, amelyet azóta is művelünk és egy könyvecskében meg is jelentettünk. (Vasárnapi laudest énekeltünk magyarul, processzióval megtiszteltük az összes mellékoltárok szentjeit, volt aszpergesz, továbbá az ünnep misepropriuma magyarul, Keresztelő Szent János szekvenciája — ki tudta, hogy van ilyen is... Csupa öröm, meglepetés, honnan mindez?...). Egy szép fiatal hölgy vezette a szkolát, valaki orgonált a karzaton. Minden jó volt, mennyei... A végén Lajos bácsi, plébános megdicsérte a „kis énekes madárkakat”, az én dolgom csak annyi volt, hogy gondoskodjam a vendéglátásról.

* Elhangzott a „Pulchritudo est splendor veritatis” címmel Dobszay Lászlóra emlékező felolvasó-délutánon a FUGÁ-ban (Magyar Építészeti Központ) 2014. február 1-én. (Ld. a híradást lapunk előző számának 222. oldalán.)

És itt jön a találkozás: Rájöttem, hogy nem valamelyik, akármelyik pesti templomi dalárda látogatott Zsámbékra, itt többről van szó. Ezért úgy gondoltam, hogy valamit a zsámbéki rántott csirkén túl is kéne nyújtani nekik. Javasoltam, hogy menjünk fel az öregtemplomhoz. Kértem a vendégeket, hogy telepedjenek le a domboldalon a homlokzattal szemben. „Miért éppen itt, és miért kell leülni?” — kérdezte kissé barátságtalanul az egyik vendég. Benne volt a kérdésében, hogy „ez itt a romtemplomról készített szabványfotók helye, és nekem ne mondja meg senki, hogy hova üljek, honnan nézzem a romot!” Akkor még voltam bátor ellenkezni: „De én szeretnék elmondani valamit erről a templomról és a régi gazdáiról, mielőtt a köveket megnéznék!” És elmondtam, hogy kik a voltak a premontreiek, mi volt a jelentőségünk az egyház XII. századi megújulásában. Mit jelent az, hogy egy szerzetesrend egyszerre liturgiaközpontú kanonokrend és falusi lelkipásztorkodó közösség, és hogy fogadalmát a templomra teszi, nem a bezárt kapujú monostorra”. — Ha tudtam volna, hogy valójában ki az az úriember, aki nem akart ott leülni és nem volt kíváncsi a helybéli kántor szövegére, dehogyis mertem volna fél óra hosszat a premontreiekről, a liturgikus életükről mesélni. Magam a megelőző évtizedben fizikai munkám révén inkább egyszerűbb emberek közt foglódtam. A tudós, egyetemet végzett emberekkel szemben kisebbségi érzetem volt — háromszor tettek ki egyetemről, már rég lemondtam arról, hogy valaha szellemi munkát végezhsek ... A teológiát napi munkám mellett, autodidakta módon tanultam, a liturgikus zenei ismereteimet eklektikus módon szedtem magamra.

A búcsúünnep békében lezajlott, közben megtudtam, hogy vendégünket Dobszay Lászlónak hívják, és ő készítette elő a délelőtti liturgia énekeit. „Így már más, így már érthető, hogy miért nem akarta éppen azt tenni, amit én akartam...” Így zajlott le az első találkozásunk! Aztán két hónap múlva kaptam egy üzenetet, hogy szívesen látnak egy délután a Népzene Kutató Csoportban. Valamit talán mégiscsak megtudtunk egymásról azon a búcsúünnepen.

Attól kezdve heti rendszerességgel részt vehettem a paleográfián. Szóval meghívtak, először külső munkatársnak. És a „Tanár úr” hamarosan nekem is tanár lett. Nem a szó szoros értelmében tanított, hanem inkább a példájával, munkaszeretetével, azzal, hogy megbízott bennem, azzal, hogy magasra tette a mércét, és megkezdett munkákat, egy részkutatási területet továbbadott nekem. (Aztán magamra hagyott a feladattal, de elvégeztem...) Irigyeltem kicsit a zenetudományi tanszak hallgatóit, hogy az előadásait követhetik, ők meg talán engem irigyeltek, hogy vele, velük dolgozhatok és a forrásokból, a forrásnál tanulhatok. Azon a bizonyos Keresztelő János ünnepen elindult valami új az életemben. Még azon ősszel volt Grácban egy zenetudományi konferencia. Onnan kaptam egy üdvözlőlapot, ma is őrzöm: „Jól érezzük magunkat, és szeretünk téged, Béni, Janka és Laci”.